МОЯТА ПЪРВА
ЕНЦИКЛОПЕДИЯ
ЗА
МОРЕТАТА И ОКЕАНИТЕ

Текст Бен Ден
Илюстрации Дейвид Ханкок
Оформление Нелупа Хюсаин и Хелън Ууд

Съдържание

Океани и морета	4
Живот в морето	6
Какво представляват рибите	7
Кой кого изяжда?	8
Игра на криеница	10
Коралови рифове	12
Животните в кораловия риф	14
Съвместен живот	16
Отровни животни	18
Акули	20
Скатове	22
Китове	24
Делфини	26
В дълбините	28
В движение	30
Студените океани	32
Вълни	34
Океански течения	36
Морският бряг	38
Живот по крайбрежието	40
Опасни морета	42
Лодки и кораби	44
Изучаване на дълбините	46
Водолази	48
Даровете на океаните	50
Замърсените океани	52
Океаните обедняват	54
Затопляне на времето	56
Бъдещето на океаните	58
Факти и рекорди	60

Океани и морета

Близо три четвърти от повърхността на Земята са покрити с вода. Това обширно водно пространство наричаме Световен океан. Огромните части суша, разположени сред него, се наричат континенти. Те разделят Световния океан на четири области – това са океаните.

Тази карта на света показва океаните. Понякога наричат частите на Тихия, Атлантическия и Индийския океан около Антарктида с общото име Южен, или Антарктически океан.

Воден свят

Под повърхността на океаните съществува удивителен свят – дълбоки долини, обширни равнини, огромни планини, изумителни животни.

Тихият океан е най-големият – покрива близо една трета от повърхността на Земята. Ето как изглежда той, погледнат от Космоса.

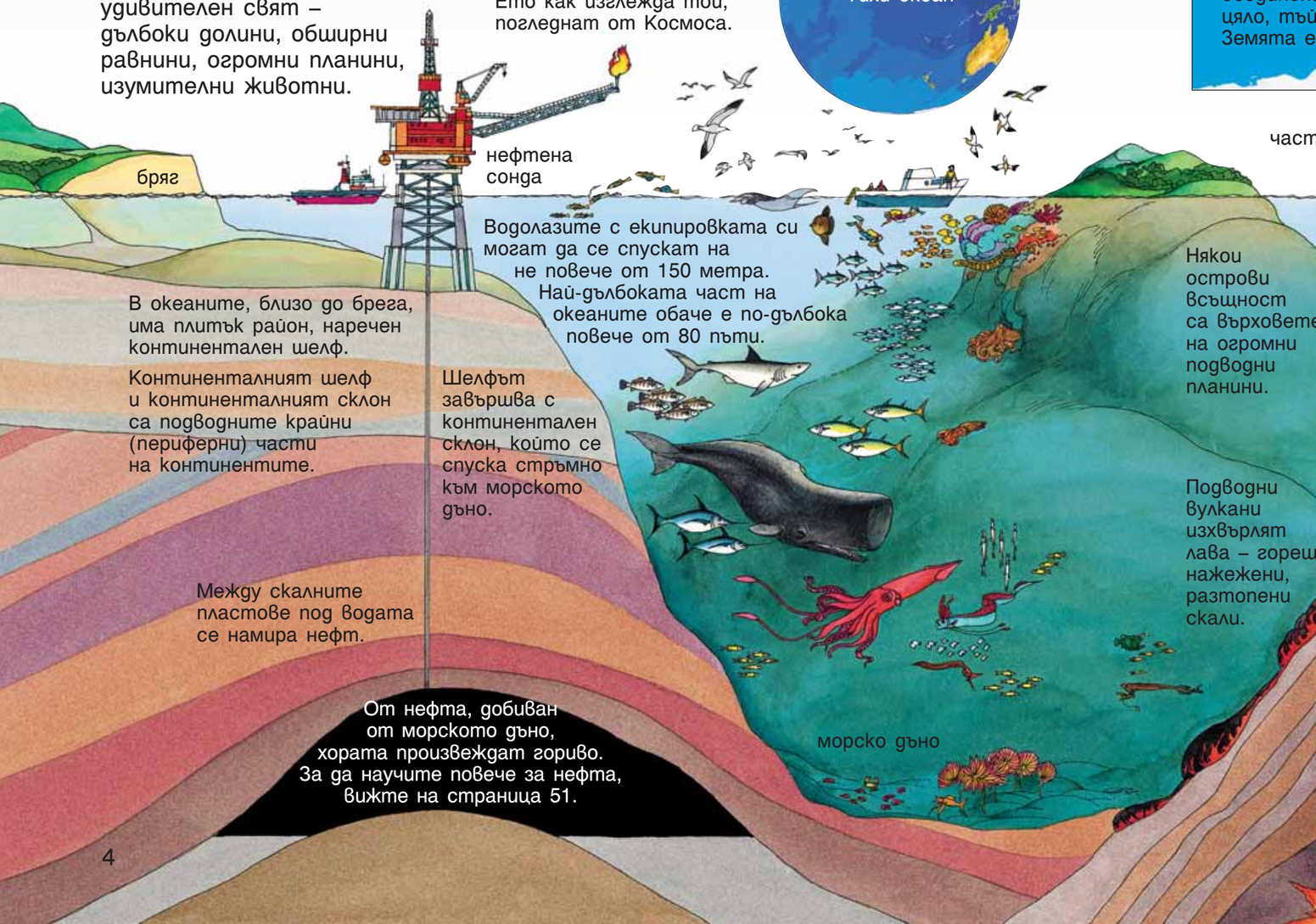

Световен океан

Моретата са малки части от океаните, разположени около континентите. Океаните и моретата са свързани помежду си, така че може да се преминава от един океан в друг. Тъй като Земята е кръгла, ако тръгнем от Тихия океан и плаваме все на изток, ще се завърнем отново в Тихия океан, без да се налага да пресичаме суша.

Най-тъмните дълбини

Най-дълбокото място в Световния океан е Марианската падина в Тихия океан. Ако там хвърлите във водата камък, тежък един килограм, той ще достигне морското дъно чак след един час. В дълбините цари пълен мрак, но и там живеят животни.

Кулите Петронас са едни от най-високите сгради в света. Ако подредите 28 такива кули една върху друга в Марианската падина, те пак не биха достигнали повърхността на водата.

Съвместен живот

Някои морски животни живеят съвместно, като взаимно се подпомагат. Такова съжителство се нарича симбиоза. При някои съжителства обаче полза има само едното животно, без то да вреди на другото. Когато едното животно използва другото и му нанася вреда, това се нарича паразитизъм.

Рибите ремори често се закрепват към по-едри животни, като тази зелена костенурка, хранят се с останки от храната им и ги използват като транспортно средство.

Рибата средиземноморски карапус навлиза в задния край на морската краставица, настанява се в тялото ѝ и се храни с червата. От това морската краставица няма полза, но вътрешностите ѝ отново израстват.

Рибата клоун е покрита със слуз, която я предпазва от отровата на актинията.

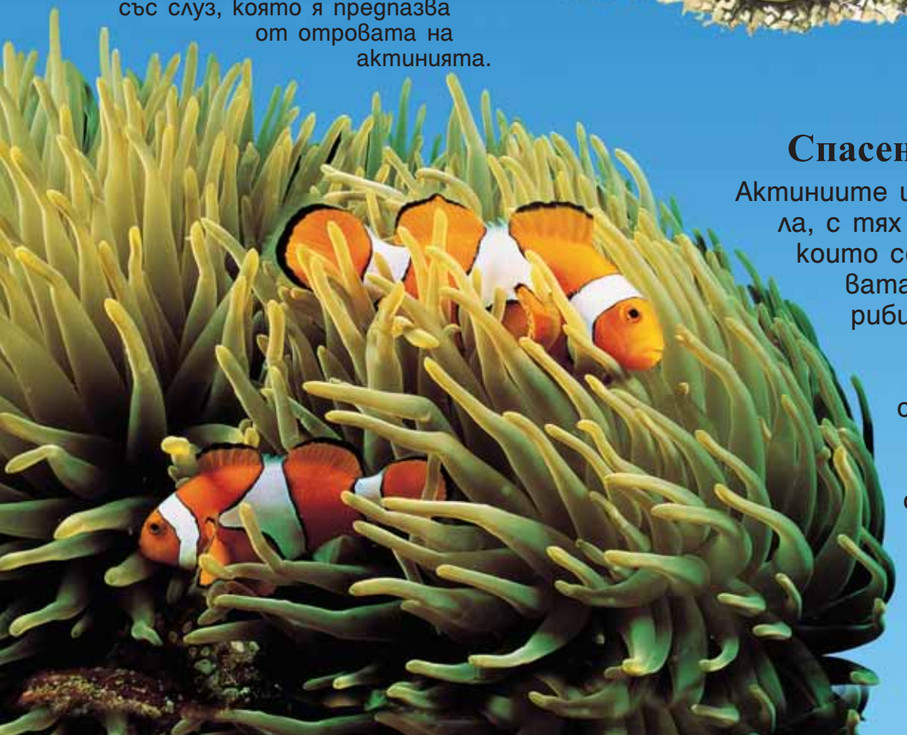

Спасени от ужилване

Актиниите имат жилещи пипала, с тях убиват рибките, с които се хранят. Но отровата им не действа на рибите клоуни. Рибата клоун плува около актинията и при опасност се скрива сред пипалата ѝ. Така примамва своите неприятели и те стават плячка на актинията. Убежище срещу помощ в изхранването, хитро, нали!

Попче пазач

Някои видове скариди са почти слепи. Те съжителстват с някои видове риби попчета, като взаимно си помагат. Скаридите изравят безопасни дупки, в които да могат да живеят и двете животни, а в замяна попчетата следят за появата на хищници.

Със силните си щипки скаридата издълбава дупка, в която живеят и двете животни.

Когато плува, скаридата държи едната си антенка върху опашната перка на попчето.

Забележи ли опасност, попчето размърдва перката си и двете животни бързо се скриват в дупката.

Санитарен контрол

Рибите чистачи старателно изкълват парченца мъртва кожа и паразити измежду люспите и дори от зъбите на по-едрите риби, като групери и мурени. Чистачите движат опашните си перки така, че рибите, които почистват, да ги разпознаят и да не ги изядат. Освен храна чистачите получават и защита, защото присъствието на големите хищници държи техните врагове настрани.

Понякога кандидатите за почистване „се строяват на опашка“, за да изчакат реда си.

Подводен зъболекар

С дългите си остри щипки ивичестите коралови скариди почистват кожата и зъбите на други животни и се хранят с намерените останки от храна. По-големите животни знаят, че те им помагат, и затова не се опитват да ги изядат.

Тази ивичеста коралова скарида събира останки от храна по зъбите на мурена.

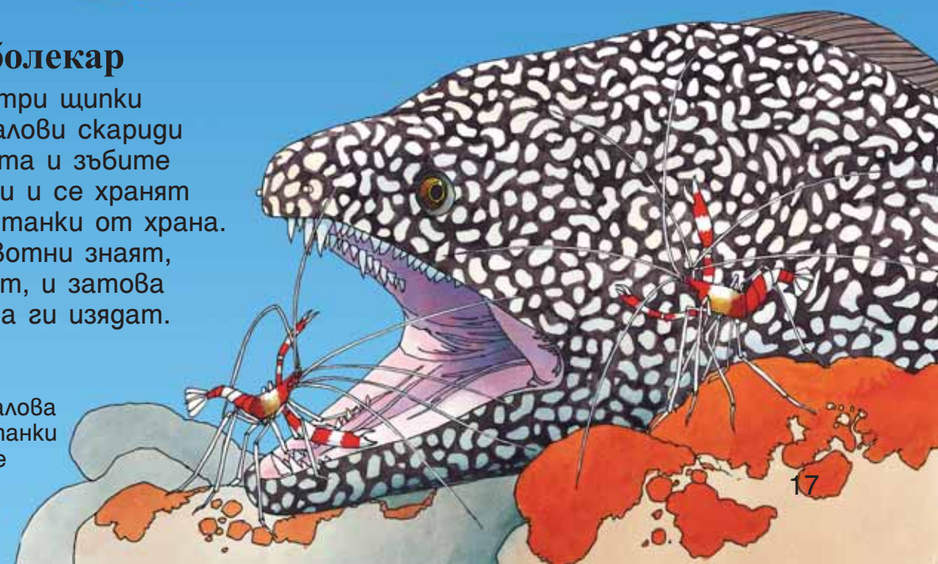

В движение

Някои животни всяка година извършват далечни пътешествия в търсене на храна или подходящо място за отглеждане на малките си. Такова придвижване се нарича миграция.

Странстващи китове

Някои китове мигрират към студените океани през лятото, тъй като тогава водата там гъмжи от любимата им храна – крилът (миниатюрни скаридоподобни рачета), а през зимата се завръщат към по-топлите океани, за да родят малките си.

гърбати китове

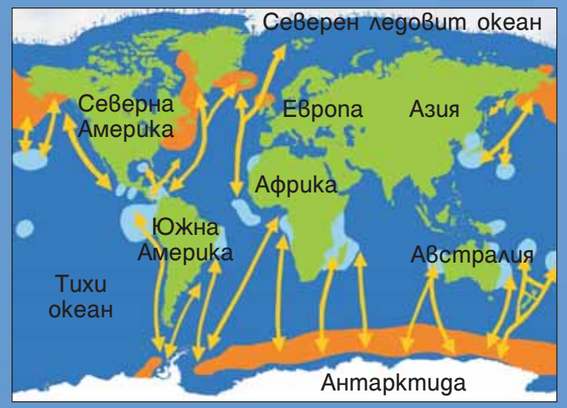

Стрелките на тази карта показват докъде достигат гърбатите китове при своите ежегодни пътешествия. Някои от тях изминават всяка година повече от 16 000 км.

лято

зима

Нагоре-надолу

Някои морски животни мигрират всеки ден. Копеподите са микроскопични планктонни животинки. През нощта те се носят близо до водната повърхност, където се хранят с фитопланктон. През деня потъват по-надълбоко, за да се скрият от обилната светлина.

Този копепод е изобразен много по-голям, отколкото е в действителност.

копеподи

Постоянството на морските костенурки

Когато е готова да снесе яйцата си, женската костенурка се завръща на родния бряг.

С плавниците си тя прави дупка на плажа. Снася в нея яйцата си и ги покрива с пясък.

Костенурчетата се излюпват след 7-10 седмици и хукват към морето, но не всички стигат до него, повечето загиват.

Години по-късно, порасналата женска костенурка се връща на същия плаж, за да снесе своите яйца.

Приключенията на змиорките

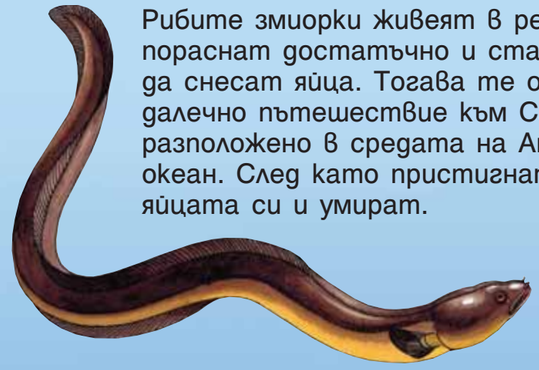

Рибите змиорки живеят в реките, докато пораснат достатъчно и станат готови да снесат яйца. Тогава те отплуват на далечно пътешествие към Саргасово море, разположено в средата на Атлантическия океан. След като пристигнат, снасят яйцата си и умират.

Бебетата змиорчета се завръщат в реката, откъдето са дошли техните родители. Това пътуване може да продължи цели 3 години.

Пътешествията на сьомгата

Животът на сьомгата преминава в океана, но тя винаги се завръща, за да снесе яйцата си на същото място в реката, където се е излюпила самата тя.

Сьомгите плуват срещу течението на реките и скачат дори през водопади, за да се завърнат по родните си места.

Изучаване на дълбините

Изследването на дълбокия океан е трудно, защото там е тъмно и студено. Учените използват подводни апарати, повечето от които роботи – контролират се дистанционно. Но някои, като представения тук, се управляват от хора.

Подводният апарат „Дълбочинен полет“ в действие.

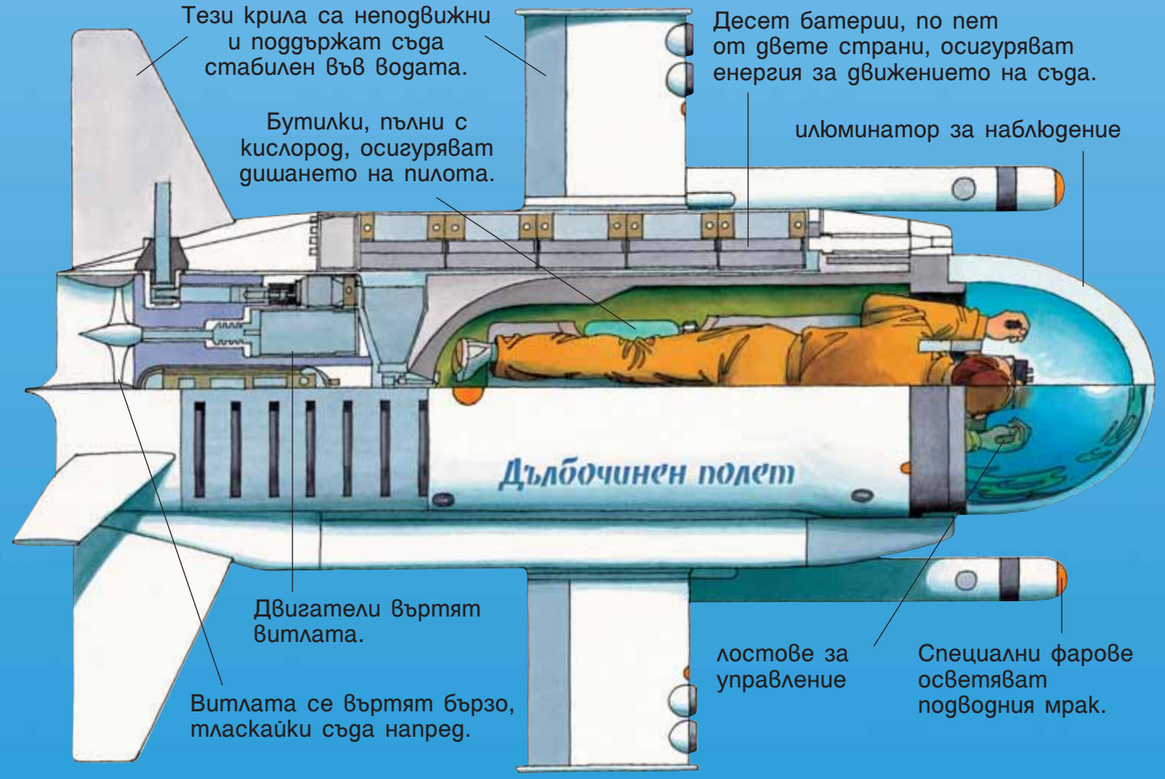

Фотокамери

Към някои животни, които се гмуркат надълбоко, например като кашалотите, учените прикрепват специални камери, за да научат повече за живота в дълбините.

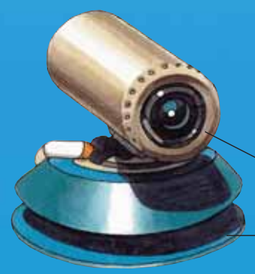

Фотокамерите са малки и леки и не наранява животните, към които са прикрепени.

камера

Тази вендуза се залепва за кожата на кита.

Изненади в морето

Океаните все още не са напълно изследвани и затова учените често откриват нови неща за невероятните животни, които ги населяват.

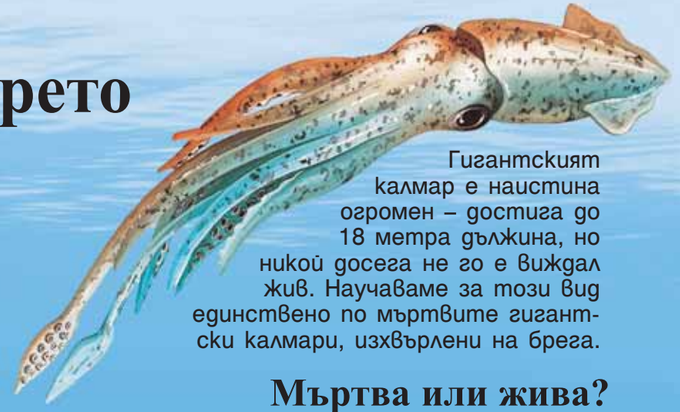

Гигантският калмар е наистина огромен – достига до 18 метра дължина, но никой досега не го е виждал жив. Научаваме за този вид единствено по мъртвите гигантски калмари, изхвърлени на брега.

Мъртва или жива?

Учените смятали, че целакантовите риби са изчезнали преди 80 милиона години. През 1938 г. обаче един рибар в Южна Африка уловил една такава риба. Оттогава са открити още много такива риби.

латимерия (целакантова риба)

Нощем голямоустата акула се храни с планктон близо до повърхността, а денят прекарва в дълбоките и тъмни води.

Голямата уста

През 1976 г. учените открили нов вид акула в морето, близо до Хавайските острови. Нарекли я голямоуста акула заради устата ѝ, широка над 3 метра. Самата акула достига дължина до 5 метра.

Морски змей

В миналото моряците разказвали за огромни змии в морето. Вероятно тези легенди се родили от срещите с необикновени риби ленти, които плуват, извивайки се като змия. На дължина те достигат до 7 метра.

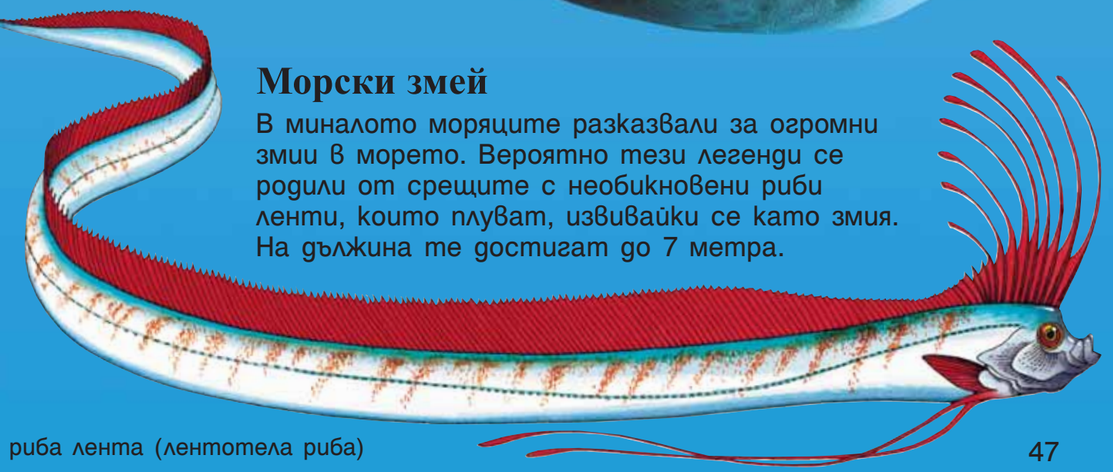

риба лента (лентотела риба)